

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

**ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΘΕΜΑΤΩΝ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ,
ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΡΝΗΤΙΚΩΝ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΩΝ.....	1
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΑΡΝΗΤΙΚΩΝ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΩΝ	3
ΟΡΓΑΝΩΣΙΑΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΚΑΙ ΤΑΚΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ.....	3
ΣΗΜΕΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	5

1. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΡΝΗΤΙΚΩΝ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΩΝ

Φαινόμενα αρνητικών συμπεριφορών εμφανίζονται όχι μόνο στο σχολείο, αλλά και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, και αυτά τα φαινόμενα συχνά συνδέονται με εκφοβισμό, θυματοποίηση ή/και παρενόχληση. Ο εκφοβισμός είναι γενικά η πρόκληση ταραχής/φόβου εσκεμμένα και μεθοδευμένα και βάσει συγκεκριμένης αφορμής (χαρακτηριστικών που θεωρούνται αδυναμίες), στρεφόμενος κατά του αισθήματος ασφαλείας και αξιοπρέπειας του ατόμου. Συχνά δημιουργεί περιβάλλον εχθρικό, υποβαθμιστικό, ευτελιστικό ή προσβλητικό.

Η θυματοποίηση είναι μια κατάσταση, όπου προσάπτεται στο πρόσωπο στόχο ένα χαρακτηριστικό που θεωρείται αδυναμία, ασχέτως αν αυτό το έχει πράγματι ή (προσποιείται ότι) το αντιλαμβάνεται απλώς ο εκφοβίζων, προκειμένου να το καταστήσει θύμα εκφοβισμού.

Η παρενόχληση αποτελεί μια ενέργεια που προκαλεί αίσθημα μη άνεσης στο άτομο-στόχο και συνιστά μια φαινομενικώς ελαφρά μορφή εκφοβισμού, η οποία ωστόσο δεν αποκλείεται να προκαλεί σημαντική ταραχή. Στο χώρο του Πανεπιστημίου χρειάζεται ιδιαίτερη επιφυλακή για την αντιμετώπιση τέτοιων συμπεριφορών, για πολλούς λόγους, καθώς είναι πιθανόν, για παράδειγμα, μια υπερτονισμένη ανταγωνιστικότητα ή/και επιθετικότητα ορισμένων ατόμων να έχει είτε φυσική είτε και ψυχολογική μορφή.

Βασικές αφορμές εκφοβισμού που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής και προστασίας είναι οι ακόλουθες:

- Διαφορά ηλικίας (όταν π.χ. κάποιος είναι πολύ μεγαλύτερος ή μικρότερος σε ηλικία, π.χ. πρωτοετής σε εργαστήριο τελειοφοίτων, ή πολύ προχωρημένης ηλικίας φοιτητής ανάμεσα σε συνηθισμένης ηλικίας φοιτητές, μπορεί να στοχοποιηθεί).
- Αναπηρίες/ειδικές ανάγκες (φυσικές-διανοητικές-ψυχολογικές). Τυχόν ΑμΕΑ μπορούν να στοχοποιηθούν, ίσως με αθόρυβους τρόπους (λ.χ. με απομόνωση), που όμως σε αυτά τα άτομα μπορεί να επιφέρουν σοβαρές ψυχολογικές συνέπειες.
- Έμφυλες διαφορές. Οι σεξουαλικές παρενοχλήσεις, συνήθως από άντρες προς γυναίκες (φοιτητές προς φοιτήτριες, αλλά και – ακόμη σοβαρότερα - από καθηγητές προς φοιτήτριες) είναι μια πιθανή μορφή εκφοβισμού. Αν και αθόρυβος (τις περισσότερες φορές), αυτός ο εκφοβισμός μπορεί να έχει σοβαρές επιπλοκές, που μπορούν να φτάσουν σε πειθαρχικές ή ποινικές ευθύνες.
- Έμφυλες παρεκκλίσεις. Κυρίως εμφανίζεται σε περιπτώσεις όπου άντρες φοιτητές χαρακτηρίζονται από μειωμένη αρρενωπότητα (λ.χ. ομοφυλόφιλη τάση).
- Εμφανισιακές παρεκκλίσεις. Για παράδειγμα, πολύ κοντά άτομα ή πολύ ψηλά ή παχύσαρκα άτομα στοχοποιούνται.
- Φυλετικές και/ή κοινωνικές- πολιτισμικές διαφορές. Άτομα με καταγωγή από ξένες χώρες (πολύ συχνά από οικογένειες προσφύγων ή οικονομικών μεταναστών) μπορεί να γίνουν στόχος τέτοιων συμπεριφορών.
- Εγκυμοσύνη-μητρότητα. Φοιτήτριες έγκυες ή με παιδιά (και αντίστοιχες οικογενειακές υποχρεώσεις) μπορεί να τύχουν από συμφοιτητές/τριές τους ή και προσωπικό, κάθε άλλο παρά

κατανόησης, ή ακόμη και απομόνωσης ή αρνητικών σχολιασμών για την τυχόν χαμηλότερη απόδοσή τους ή τις ιδιαίτερες ανάγκες τους.

- Έγγαμος βίος/επίσημη συμβίωση. Το ίδιο ισχύει για έγγαμους φοιτητές/τριες, οι οποίοι εμφανίζουν ιδιαίτερες ανάγκες και δυσκολίες λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων.
- Συμμετοχή σε ιδιαίτερα αστικά δρώμενα. Σε περίπτωση που κάποιος είναι μέλος σε ιδιαίτερα σύνολα (π.χ. κόμματα, θρησκευτικού χαρακτήρα οργανώσεις, κληρονομικούς συλλόγους κτλ.) που χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερο αξιακό-ιδεολογικό σύστημα μπορεί να στοχοποιηθεί.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΑΡΝΗΤΙΚΩΝ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΩΝ

Το γενικότερο πλαίσιο που ακολουθείται για την αντιμετώπιση των διαφόρων μορφών εκφοβισμού είναι κατάλληλη ανάπτυξη πνεύματος πρόληψης και άμεσης καταστολής των φαινομένων αυτών στο προσωπικό. Όλοι οι εργαζόμενοι (μέλη ΔΕΠ, ΕΔΙΠ, ΕΤΕΠ, διοικητικό προσωπικό κτλ.) έχουν καθήκον κατ' αρχήν να προσέχουν τη συμπεριφορά τους τόσο μεταξύ τους όσο και απέναντι στους φοιτητές/τριες και να αναφέρουν οτιδήποτε μπορεί να θεωρηθεί εκφοβισμός μεταξύ φοιτητών στα αρμόδια όργανα (Διοίκηση Τμήματος ή/και Διεύθυνση Ακαδημαϊκών Υποθέσεων και Φοιτητικής Μέριμνας του Ιδρύματος).

Από θεσμική άποψη, εξυπακούεται ότι έχουν συνεχώς εφαρμογή οι σχετικές διατάξεις του Υπαλληλικού Κώδικα, του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας καθώς και του Αστικού Κώδικα. Ο εκάστοτε διδάσκων που είναι υπεύθυνος του κάθε μαθήματος έχει, επίσης, καθήκον να επέμβει άμεσα σε περίπτωση εκφοβισμού μεταξύ φοιτητών ή/και άλλων εμπλεκόμενων ατόμων.

Διαδικαστικά, κάθε φοιτητής έχει δικαίωμα να υποβάλλει έγγραφη αναφορά σε περίπτωση που υποστεί εκφοβισμό, όπου θα αναφέρεται το περιστατικό, ο χρόνος και ο τόπος τέλεσής του, και τυχόν μάρτυρες ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία. Βάσει τέτοιας έγγραφης αναφοράς-καταγγελίας από τον παθόντα δύναται να κινηθεί περαιτέρω διαδικασία έρευνας και αντιμετώπισης του θέματος. Βασικές διαδικασίες διερεύνησης περιστατικών εκφοβισμού είναι:

1. Η ακρόαση
2. Οι έγγραφες αναφορές
3. Η ιεραρχική παρέμβαση (από το αμέσως ανώτερο κλιμάκιο, του οποίου μέλος δεν εμπλέκεται στο περιστατικό με οιονδήποτε τρόπο).

3. ΟΡΓΑΝΩΣΙΑΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΚΑΙ ΤΑΚΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

Οι κεντρικές αξίες που προστατεύονται στο Τμήμα Περιβάλλοντος, ώστε να διαφυλαχθεί η αφοσίωση των φοιτητών και του προσωπικού έμμεσα ή άμεσα στην γενικότερη έννοια της ποιότητας, η οποία περιλαμβάνει την ριζική εξαφάνιση φαινομένων εκφοβισμού και ανάρμοστης συμπεριφοράς, είναι:

- Τα δικαιώματα και αξιοπρέπεια κάθε φοιτητή.
- Η καλλιέργεια αμοιβαίας εμπιστοσύνης και πνεύματος συνεργασίας μεταξύ όλων.

- Η ακαδημαϊκή ελευθερία έκφρασης απόψεων.
- Η υποστήριξη της διαφορετικότητας.
- Η ποιότητα ακαδημαϊκού περιβάλλοντος που θα εναρμονίζει την επιστήμη με την κοινωνική συμπεριφορά.
- Η προαγωγή του επαγγελματισμού, της υπευθυνότητας και της ποιότητας σχέσεων μεταξύ προσωπικού, μεταξύ φοιτητών και μεταξύ προσωπικού και φοιτητών.
- Η ακεραιότητα και διαφάνεια στη λήψη αποφάσεων και στην εφαρμογή διαδικασιών.
- Η σύνεση και νομιμοφροσύνη.
- Η ισότητα ευκαιριών και η αξιοκρατία.
- Η κοινωνικοποίηση.
- Η καλλιέργεια ατομικής υπευθυνότητας, αλλά και συλλογικού πνεύματος.
- Η ευγενής άμιλλα.

Οι τακτικές που ακολουθούνται για τους παραπάνω γενικούς σκοπούς/ αξίες είναι οι ακόλουθες:

- Η ιδιαίτερη προσοχή σε θύτες και θύματα εκφοβισμού
- Η ειδική και συστηματική επιστημονική έρευνα σε θέματα εκφοβισμού
- Η συνεχής ενημέρωση όλων για τους νόμους και κανονισμούς (δικαιώματα και υποχρεώσεις)
- Η ελευθερία λόγου και η ενθάρρυνση στοχευμένων ακροάσεων και έγγραφων αναφορών σε επιτροπή φοιτητικών θεμάτων
- Η ανίχνευση και κατανόηση αναγκών πριν από κάθε κρίση/ αξιολόγηση ή απόφαση
- Η διαφύλαξη ησυχίας και σεβασμού στις διαλέξεις
- Η τήρηση συνέπειας σε προθεσμίες και ωράρια εργασίας και διαλέξεων (τόσο από το προσωπικό όσο και από τους φοιτητές)
- Η αβρότητα επικοινωνίας/ αποθάρρυνση λεκτικής επιθετικότητας
- Η υποστήριξη φοιτητών στον τρέχοντα αλλά μελλοντικό τους επιστημονικό/ επαγγελματικό προσανατολισμό και αποκατάσταση
- Η προστασία προσωπικών δεδομένων και ο σεβασμός της υπόληψης και της προσωπικότητας
- Η συστηματική έμφαση στην επιστημονική αριστεία
- Η παροχή επιστημονικών, επαγγελματικών, πνευματικών και ευρύτερων ερεθισμάτων στους φοιτητές
- Η διαφύλαξη του επαγγελματικού απορρήτου
- Η ενημέρωση προσωπικού και φοιτητών για θέματα εκφοβισμού
- Η διατήρηση βέλτιστων υποδομών/ συνεχής υιοθέτηση νέων τεχνολογιών και διασφάλιση πρόσβασης σε αυτές
- Η συστηματική αξιολόγηση της απόδοσης και γενικότερης παρουσίας των φοιτητών, μελών ΔΕΠ και προσωπικού και η ανατροφοδότησή τους
- Η εκπροσώπηση και συμμετοχικότητα των φοιτητών στη λήψη αποφάσεων
- Η επεξεργασία και αξιοποίηση ατομικής και συλλογικής εμπειρίας σε θέματα συμπεριφοράς, σχέσεων και σε ακαδημαϊκά θέματα.

4. ΣΗΜΕΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Τα φαινόμενα εκφοβισμού ή/και παρενόχλησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι –τουλάχιστον κατά μια άποψη- δυσκολότερο να αντιμετωπιστούν απ' ό,τι στο σχολείο, λόγω του ότι οι φοιτητές είναι κατά το νόμο ενήλικοι και η δυνατότητα (όπως και οι αρμοδιότητα) παιδαγωγικής παρέμβασης του προσωπικού είναι πιο περιορισμένη. Επίσης, πολύ συχνά οι πρακτικές εκφοβισμού είναι ιδιαίτερα αθόρυβες (π.χ. η απομόνωση, η συστηματική αποκαρδίωση ατόμων κτλ.) και επομένως ο εντοπισμός και η συνειδητοποίησή τους είναι δυσκολότερο να επιτευχθούν, παρόλο που οι επιπτώσεις και επιπλοκές τους μπορεί να εξακολουθούν να είναι σοβαρές. Επίσης, το τι είναι πράγματι «εκφοβισμός» κατά περίπτωση και ποια είναι τα «ανεκτά» όρια και το κατά νόμο προβλεπόμενο βάθος και τρόπος παρέμβασης χρήζει συζήτησης.

Συνεπώς, η πρόληψη και αντιμετώπιση τέτοιων θεμάτων χρειάζεται συνεχή επαγρύπνηση. Ειδικοί κανονισμοί (που θα βασίζονται και στα ευρήματα σχετικών ερευνών) και θα προβλέπουν πρότυπα συμπεριφοράς, λεπτομερείς περιορισμούς και διαδικασίες αντιμετώπισης και ένομες συνέπειες χρειάζεται να θεσπισθούν (διοικητικά αλλά και νομοθετικά). Τέλος, καταβάλλεται προσπάθεια ενημέρωσης των φοιτητών/τριών ή/και του προσωπικού μέσω ημερίδων και σεμιναρίων, ώστε να ευαισθητοποιούνται όλοι και να θυμούνται τις υποχρεώσεις, τα δικαιώματά τους και να καλλιεργείται σε όλους κοινό πνεύμα πρόληψης και καταπολέμησης των φαινομένων εκφοβισμού.